

محمد گبرلو در یادداشتی در خصوص جشنواره فجر و چهلمین سالگرد آن نسب به شرایط پیش رو و مقایسه آن با دوران گذشته ابراز امیدواری کرده و گفت شرایط بهتری پیش روی سینما می‌باشد.

✓ برخی مطرح می‌کنند جشنواره فیلم فجر کمرنگ شده است یا می‌گویند شرکت نمی‌کنیم من فکر می‌کنم این تنها جشن رسمی، معتبر و متناسب با سینمای ایران است که می‌تواند باعث اتحاد اهالی سینما، رونق و تولید بیشتر شود بنابراین ما جشنواره امسال را در چند بخش می‌توانیم مورد رصد قرار دهیم.

یکی اینکه جشنواره در دولت جدید برگزار می‌شود که این دولت برخلاف دولت‌های دیگر شعارهای اصولگرایی دارد و سعی می‌کند که تحول را در فضای کشور ایجاد کند بنابراین طبیعی است که این شخص در سینمای ایران هم زده می‌شود و ما خروجی آن را باید ببینیم.

فکر می‌کنم با این مدیریت جدید تحولی در سینما به وجود بیاید. چون واقعیت این است که در چهل سال گذشته سینما همیشه دچار مشکلات اساسی بسیاری بوده است و هیچ مدیری هم نتوانسته این مشکلات را حل کند بنابراین می‌توانیم به این جریان جدید امیدوار باشیم چرا که سال‌ها همین جریان جدید، معترض سینما بودند و در بیانیه‌های متعدد اعلام می‌کردند که سینماها باید تعطیل شود و یا شخم دوباره در زیربنای آن زده شود.

همان گروهی که چه درست، چه غلط مخالف بودند حالا در راس کار قرار گرفته‌اند. باید منتظر بمانیم و ببینیم همین آقایانی که چهل سال مخالف سینما بودند چه نوع سینمایی را می‌پسندند و چه سینمایی را الگو قرار می‌دهند. بعد آن زمان است که ما می‌توانیم تحلیل و ارزیابی کنیم. چون به طور طبیعی تمام کسانی که در راس سینما قرار گرفته‌اند به جز وزیر ارشاد مابقی کارشناس سینما هستند و سال‌هاست با سینمای ایران آشنایی دارند. کسانی هستند که همیشه در سینمای ایران حضور داشتند اما همیشه معترض بودند و حالا همان‌ها در راس هرم قرار گرفته‌اند. هر چند خودشان گاهی اشتباهی می‌کنند. برای مثال چندین روز پیش منتقدی فیلمی را به طریقی تماشا و اظهار نظر کرده بود، این منتقد یادش رفته است که تا دیروز منتقد سینما بوده اما امروز کارمند سازمان سینمایی محسوب می‌شود.

شما زمانی که در شورای پروانه ساخت یا نمایش قرار می‌گیرید دیگر نمی‌توانید منتقد آن مجموعه باشید. چون جزو آن تیم محسوب می‌شوید. برای مثال آقای «سعید مستغاثی» سال‌ها سینمای ایران را

«محمد گبرلو» کارشناس سینما

جشنواره فجر باعث اتحاد اهالی سینما، رونق و تولید بیشتر می‌شود

رد می‌کردند و قبول نداشتند اما حالا در اظهار نظراتشان مسائلی را مطرح می‌کنند که قابل پذیرش نیست، شما امروز در آن تیم هستید پس باید در صدد اصلاح آن بر بیایید و اگر اشکالی هست آن را از درون حل کنید.

من فکر می‌کنم اتفاق مهم دیگری که امسال در حال رخ دادن است بحث انتخاب فیلم‌هاست چرا که هیئت انتخاب جزو هیئتی است که با سیاست‌های مجموعه جدید هماهنگ است اما فیلم‌ها در سال‌های قبل تولید شده‌اند و این نکته‌ی خیلی مهمی است. اگر فیلم‌هایی که انتخاب شده متناسب با اندیشه و افکار سیاست‌های جدید باشد، عالی است چون ما با سیاست‌های سینمایی تیم جدید آشنا می‌شویم. اما اگر این فیلم‌ها منتخبان نیست، این سوال اساسی پیش می‌آید که بر چه اساسی گزینش داشته‌اند.

تیمی که آقای «بهروز افخمی» و نمایندگان انتخابی آن را تشکیل می‌دهند امسال برخی از فیلم‌هایی را انتخاب کرده‌اند که سال گذشته همین افراد منتقد این نوع سیاست‌ها و این نوع فیلم‌ها بودند. طبیعی است من به عنوان منتقد در جشنواره حاضر می‌شوم، فیلم‌ها را می‌بینم و بحث‌ها را می‌شنوم تا به جمع‌بندی درستی برسم.

به نظرم امسال مشخص‌کننده سیاست‌های مجموعه جدید نیست و ما باید امسال از این فیلم‌ها بگذریم. حقیقتاً در هیئت انتخاب سعی شده که تنوع ژانر داشته باشند به این خاطر که جشنواره اول برای آن‌ها محسوب می‌شود.

اگر نگاهی بیندازید متوجه می‌شوید که فیلم‌های داستانی، قصه‌پرداز، اکشن، روشنفکری و در کل همه نوع ژانر را داریم. برای مثال خانم منیر قیدی در فیلم «دسته دختران» از زنان حرف زده، آقای مسعود کیمیایی در فیلم سینمایی «خائن کشی» قصه قهرمان‌پروری خودش را مطرح می‌کند و یا «درب» سید هادی محقق یک قصه‌ی روشنفکری است که در فضای جشنواره بیشتر طرفدار دارد. در کل باید منتظر سال بعد و سیاست‌های جدید سازمان سینمایی باشیم.

امسال قبل از شروع جشنواره حاشیه‌های متفاوتی پیش آمده که برای آن‌ها پاسخی ندارم اما تحلیل دارم. مثلاً برخی می‌گویند فیلم سینمایی «مرد بازنده» محمدحسین مهدویان را چرا با وجود اینکه همچنان در مرحله ساخت بود پذیرفتند. باید بگویم که این قضیه در همه جای دنیا اتفاق می‌افتد. وقتی یک فیلمساز سابقه درخشان و حضوری مستمر دارد چرا باید فیلمش را کنار بگذارند. اگر هیئت انتخاب حرف‌های و متخصص باشند می‌توانند متوجه شوند که فیلم ارزش حضور در جشنواره را دارد یا نه. چون نکته مهمش این است که پروانه نمایش را هیئت سازمان سینمایی صادر می‌کند. بنابراین هیئت انتخاب در محتوای فیلم خیلی نمی‌توانند داشته باشند و اگر سازمان سینمایی مجوز آن را بدهد فیلم می‌تواند در جشنواره شرکت کند.

برخی از فیلم‌ها مانند فیلم سینمایی «قاتل و وحشی» آقای حمید نعمت‌الله در جشنواره حضور پیدا نکردند این فیلم چند سال است که بحث‌برانگیز شده است. من فکر می‌کنم دیگر حضور این فیلم منتفی است چون چند سالی هست که هیئت انتخاب تصمیم ندارد این فیلم را پخش کند. متأسفانه این فیلم هر دفعه به بهانه‌هایی از جشنواره کنار گذاشته می‌شود. معضل این فیلم یک معضل اساسی و جدی است که مراجع علمی باید آن را حل کنند نه کارشناس‌های سازمان سینمایی! خانم «لیلا حاتمی» در این فیلم موهای سر خود را تراشیدند و بی‌حجاب بودند. هنوز خیلی از آقایان در سازمان سینمایی روی این موضوع بحث و ترس از علما و صاحب‌نظران دارند بنابراین نمی‌توانند درباره این فیلم تصمیم درستی بگیرند. من اگر جای این آقایان بودم فیلم را پخش می‌کردم و آن را بسیار دوست می‌داشتم اما این بستگی به جرات و شهامت سیستم‌های تیم سینمایی دارد که بتوانند نظر برخی از علما را جلب کنند.

یادداشت نقد شماره ۲ ویژه‌نامه

«چهل سال پرواز سیمرغ»

مسعود کارگر

سیمرغ فجر چهل سال است که بر فراز آسمان هنر ایران در حال پرواز است و در طول این سال‌ها بزرگان این عرصه را با خود به پرواز درآورده و تجلی‌گاه نمود هنر آن‌ها در دو شکاف قبل و بعد از انقلاب شده، شکافی که قبل از آن هنرمندان در یک بعد نمادین و مبتذل شده گیر کرده و محل بروز و ظهور عینی در سطح ملی نداشتند و در حد فروش عادی گیشه دیده می‌شدند و پس از آن شکاف یک شخصیت و هویت واقعی پیدا کرده و مجالی برای عرضه هنر و حرف خود در قالب هنر پیدا کردند. بزرگانی همچون علی حاتمی، مسعود کیمیایی، ساموئل خاچیکیان، داریوش مهرجویی و بهرام بیضایی از جمله این افراد هستند. این سیمرغ بر روی بال خود استعداد‌های قابل توجهی را نیز به پرواز درآورده که موجب تحولاتی در ارائه محتوا به سینمای ایران و بالا بردن سطح کیفی آن شده است. از جمله آن می‌توان به ابراهیم حاتمی‌کیا، اصغر فرهادی، نرگس آبیاری و سعید روستایی اشاره کرد.

در طول این چهل سال خیلی‌ها بواسطه این جشنواره دیده و هویت پیدا کردند و عده‌ای از هویت آن بهره برده و سواستفاده نمودند و برخی نیز به مرور فاصله گرفته، محل نداشتند و با مقابله موضع گرفتند.

در این اعوجاج، فجر سینمای ایران بارها ثابت کرده که توانایی دگرگونی یک یا چندساله در روند تولیدات و جهت‌دهی محتواها را دارا بوده و می‌تواند جریان‌سازی کند و در مقطعی هم نشان داده تفاوتی در بود و نبودش برای کمک به سینما نبوده و عمده آثارش شبیه به هم، کلیشه‌ای و پر از نقاط مبهم، تاریک و بدون پاسخ دقیقی بوده است.

این فجرنامه هنر معاصر سینمای ایران خیلی تلاش کرده که ملی باشد و همچنان بتواند جایگاه انقلابی خودش را نیز حفظ کند، اما گاهی این هویت و جایگاه دستمایه سیاست‌های سلیقه‌ای و سلیقه انگاشتن فرمی با تبعات محتوایی بوده است که موجب رنجش اهالی سینما و مردم نیز شده است. این موج مقطعی و یک‌سویه در هر برهه اجرایی و حکمرانی برای یک طیف تفکری خوب و برای طیف دیگر بد بوده است و در کل این مردم بوده‌اند که به تبعاتش سرچنین بازی‌های سیاسی دچار شده‌اند.

روند چهل ساله فجر نشان می‌دهد، یک فیلم و حتی عناصر یک فیلم می‌تواند به خوبی جریان‌سازی داشته و تا سال‌ها بعد اثرگذاری خودش را داشته باشد. پس هنر و فرهنگ ما به چنین ماهیتی نیاز دارد که حتی اگر گاهی از رسالت خود دور شد، حداقل مجالی برای به رخ کشیدن همه طیف‌ها و مردم در این بین بتوانند هنر مفهومی و متعالی واقعی را برگزینند و دست‌رده به سینه هنر نماها بزنند.

بررسی حواشی-سریالی تاریخ چهل ساله جشنواره فجر

*دوره اول

در سال ۶۱ به دبیری حسین وخشوری در آبخش فیلم‌های خارجی و ایرانی به صورت رقابتی و بدون اهدای جوایز برگزار شد.

*دوره دوم

دبیری جشنواره به صورت گروهی انجام شد. حذف بخش خارجی با هدف تمرکز بر سینمای ایران و اضافه شدن بخش «آماتوری» به فجر دوم. حضور بیش از ۴۸ هزار تماشاگر در دومین جشنواره فیلم فجر از اتفاقات مهم سینمای ایران در آن دوره بود.

*دوره سوم

سومین دوره فیلم فجر با شروع دبیری «سید محمد بهشتی» همراه بود. در آن مدت شایعه‌ای مبنی بی‌علاقگی «پروانه معصومی» برای حضور در فجر پخش شد. او خبر دریافت لوح زرینش را از «عزت‌الله انتظامی» گرفت. او در مصاحبه‌ای لحظه اطلاع از برنده‌شدنش را اینطور توصیف می‌کند:

من در آن روزها بی‌خبر سر صحنه مشغول بازی در فیلم بودم و یک‌روز صبح زود، زنده‌یاد ناستاد انتظامی» که در آن فیلم با ایشان هم‌بازی بودم، در اتاق محل اقامت من را زد و گفت دخترم به تو تبریک می‌گویم که برنده بهترین بازیگر زن جشنواره شده‌ای...

*دوره چهارم

بازگشت بخش «غیررقابتی سینمای جهان» در این دوره اتفاق افتاد.

*دوره پنجم

پنجمین جشنواره بین‌المللی فیلم فجر به صورت مشترک با دومین جشنواره کودک و نوجوان برگزار شد. استقبال گسترده از فیلم «طلسم» در سینماها تاجایی پیش رفت که بسیاری از مخاطبان کف سالن می‌نشستند و یا ایستاده فیلم را تماشا می‌کردند. «علیرضا زرین‌دست» به عنوان فیلمبردار طلسم به تماشای فیلم رفت. در آنجا «محمدعلی سپانلو» خطاب به او می‌گوید که تو در سن کم به درجه استادی رسیدی.